

премиера!

ЖИЗЕЛ
БАЛЕТ В
2 ДЕЙСТВИЯ
И ПРОЛОГ
МУЗИКА
А. АДАМ

14.11.1987
Русе.

Сорена Велсър
- изобретени спектакъл
- Бробо на Ел. Фререти!
- Бети - това е изречението
Балега, Жеймс Мендес е
изобретени.
- Винаги Балега и артистка.

К 78/Д 96

120000868670

НАРОДНА ОПЕРА — РУСЕ

442687

DISCUSS
HABITAT
STATION
101.0000
AMERICA
MAMA 4

HABITAT
STATION
101.0000
AMERICA
MAMA 4

Ас. Манолов

Б. Хинчев

Бележки за балета „ЖИЗЕЛ“

В своя забележителен труд „Към историята на религията и философията в Германия“, в раздела „Стихийни духове“, Хайне споменава, че в една част на Австрия има предание за вилиси, сходно със славянското предание за самодивите. Вилите, това са годеници умрели преди сватбата. Бедните млади създават имане, нелепо да лежат в гроба; в тяхните мъртви сърца, в техните мъртви нозе се е запазила още тая страст към танца, която не са могли да удовлетворят приживе, и в полунощ те излизат из гроба, събират се на групи по друмища, и горко на младия чоек, който ги среща там. Той е длъжен да танцува с тях, те го обгръщат с необузdana жажда за веселие и той танцува без отдиx, докато падне мъртав. Облечени във венчални дрехи, с венци от цветя и развяващи се ленти по главите, с блестящи пръстени на ръце, вилите танцуват на лунна светлина също както елфите. Тяхните лица, макар бели като сняг, млади и прекрасни, се смеят така страшно-веселе, така престъпно-грациозно, кимацето с глава е така тайнствено-сладоугодно, така много обещава, че да се устои против тези мъртви факханки е невъзможно.

Народът, виждайки как умирали цветущите девойки-годиници, не е могъл да повярва, че младостта и красотата могат така внезапно да станат жертва на черното унищожение, и по този начин лесно е възникнало вярването, че годениците търсят и след смъртта си изгубените радости. Това ни напомня за едно от най-преlestните стихотворения на Гьоте — „Коринтска невеста“. . . Една от особеностите на народното предание

е тази, че най-ужасните катастрофи стават на свадбените пиршества. Внезапно появяващият се ужас представлява много по-страшен контраст на радостната обстановка, с пригответената за веселие, с веселата музика.

Точно това предание за вилите са използвали за „Жизел“ либретистите Жюл Хенри Сен — Жорж, Теофил Готие и Корали. Това се вижда от една рецензия на Т. Готие за „Жизел“, написана във форма на писмо до Хайне. В нея между другото се казва: „... Съществува предание за нощен танц известен в славянските страни под името самодивски. Самодивите са моми умрели в навечерието на своята сватба“. . . и т. н. Върху това предание е изградено либретото на „Жизел“. Но разбира се, същността на балета не се изчерпва само с „онагледяване“ на едно предание, нито пък с наивно сплетения сюжет от либретистите. Смисълът и настроението в балетния спектакъл трябва да извира от дълбоко скрития подтекст в сюжета и музиката, от идеята за сурова проверка на любовта.

Именно тази нравствено-етична идея, че любовта побеждава смъртта е вълнувала балетните творци от 120 години насам.

Въпреки всичката си наивност и до известна степен архаичност, „Жизел“ остава между най-хубавите балети в класиката, благодарение на своя светъл хуманистичен заряд. Музиката на балета по своята изякност и чистота на езика, по драматическа мотивираност на авторския замисъл се издига над обикновеното ниво на повечето партитури не само на съвременници на автора, но и на много композитори от последващи поколения. Освен това музиката е написана с тънко познаване на театралните закони, с много професионални достойнства и за танцора е много удобна благодарение на превъзходния танцовален ритъм и удобни темпа. Всичко това, обаче, не ни дава право да преувеличаваме достойнствата ѝ. Музикалният замисъл на балета е твърде скромен и музикалното повествование е построено повече сюитно отколкото в широко симфоническа форма, което определя и ескизността на характеристиките.

П. И. Чайковски на времето е ценял много високо музиката на „Жизел“, но не трябва да се забравя, че тази оценка е относителна, тъй като известните тогава балети на Минкус, Пуни и др., са били много по-наизнни и безсъдържателни, а Чайковски е сравнявал „Жизел“ именно с тези балети.

От 1841 год. когато „Жизел“ излиза за първи път, и досега в този прекрасен балет са танцували всички големи балерини по света, особено във Франция и Русия. По начало балетът е написан специално за френската танцьорка Шарлота Гризи. Най-дълбоко е вълнуващо е бил пресъздаван този обаятелен образ на руските и съветски балетни сцени. До Галина Уланова се е считало, че най-съвършен образ на Жизел е създавала великата руска балерина Ана Павлова. Според спомени на съвременници, в I действие тя е изтръгвала сълзи от зрителите. Голямата танцьорка Моравьова многократно е била

Л. Пованеску

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868670

канена да играе Жизел във Франция. Т. Карсавина е създавала много нежен образ на Жизел и съобразно духът на времето и личните качества на балерината образът е бил прибулен от тиха меланхолия. Олга Спесивцева е използвала твърде много средствата на балетния експресионизъм. Както пише за нея В. Голубов (Потапов) — „артистката е правила всичко с подчертана откровеност и говорила за своите чувства без задръжки, разкривала ги напълно, щото никой нито за миг да не се съмнява в тях“.

Влиянието на експресионизма е измествало дълбоката идея в балета — че любовта побеждава смъртта и е налагал печата на душевното смирение и обреченост. Експресионизмът е повлиял до известна степен и на Ана Павлова. Въобще модернистичните течения на запад изместват в друга плоскост тази обаятелна хореографична балада, която Чайковски е обичал и ценял много. И не случайно преданието, върху което е изграден балета „Жизел“, е послужило за основа и в неговия шедьовър — „Лебедово езеро“ вариант на горното предание.

Съвременният съветски балетен театър има голямата заслуга, че не само възроди „Жизел“ и възстанови старите му редакции (за първи път поставен в Русия в 1842 г. от балетмайстора Титюс, и първа изпълнителка на Жизел — Андрианова, но внесе в него своеобразна съвременност, като свежата жизненост измести меланхолията, а прибулената романтичност получи реалистични краски. Само в Ленинградския театър за опера и балет „Жизел“ се играе непрекъснато 40 години — от 1917 до 1957 год.

В България балетът „Жизел“ бе поставен за първи път през 1947 г. в Софийската народна опера от засл. артист Анастас Петров, диригент Кост. Илчев, художници Н. Тузсузов и Нева Тузсузова, в традиционния му вид.

Русенската постановка има тази особеност, че към традиционните две действия е въведен и пролог по либрето на балетмайстора — постановчик Асен Манолов, върху музика пак от автора на „Жизел“ Адолф Адам из оперите му: „Ако бях цар“ и „Пощальонът от Лонджомо“. Освен това постановката е разгърната напълно в реалистичен план. Подчертаваме това обстоятелство, понеже балетът, особено второ действие, много лесно може да подведе постановчика към мистично тълкуване. Асен Манолов е търсил реалистичния облик на спектакъла, като е изхождал от поетичния момент в народното предание, че девойките умрели преди сватбата и след смъртта си търсят изгубените радости, или пък отмъщават на живите виновници за тяхната смърт.

А това е изявено във II-ро действие. Цялата фантастичност на това действие представлява в същност видимата душевна драма на човек, който изживява своите чувства за виновност в духа на суеверното предание и по същия път търси опрощение за причинените страдания и смърт на любимата девойка. Това се отнася, както за Алберт така и за Хиларион. В този именно смисъл и целият балет се налага като реалистично произведение, в което правдиво е отразена психологията на хората от дадена епоха, формирана под влияние на религиозните вярвания и предания. Ако постановчика не първи по тази линия на тълкуване, неминуемо ще изпадне в мистицизъм и виденията ще бъдат представени като реални същества, които човек действително може да срещне.

За да може зрителя да разграничи ясно, че виденията (вилите) са плод на неспокойна съвест и въображение на героите поставени в изключително напрегнати психологически състояния и обстоятелства, необходимо е сценическите средства да бъдат ярки и убедителни, към което са се стремили и постановчиците.

До колкото тази трудна задача е постигната от младия русенски балет предстои на публиката, най-авторитетния ценител на изкуството да даде своята компетентна оценка.

ЯНИ МИЛЕВ

Ел. Ферети

ЖИЗЕЛ

Съдържание

Пролог: Приятен летен следобяд. На полянката край малкото селце група девойки берат цветя. При тях идва лесничеят Хиларион — влюбен в младата и красива Жизел. Тя е съсем равнодушна и отказва да танцува с него, което го огорчава. Приятелките на Жизел тръгват към близката гора, викат и нея, но тя остава сама, за да помечтае. В това време минава принц Алберт, който се разхожда със своя оръженосец Вилфрид. Принцът вижда Жизел, тя му харесва и у него се поражда желанието да се позабавлява с тази наивна селска девойка. За да остане сам с девойката, той освобождава оръженосеца си. Жизел е изненадана от смелостта на непознатия младеж. Алберт умело крие княжеските си знаци, и се представя за селски момък. Отначало Жизел е недоверчива, но хубавата външност и благородство на младежа я привлича. Принцът също харесва откритата доверчивост и чиста душа на девойката от народа: такива девойки в своите среди не е срещал. В един малък дует принцът открива породилите се симпатии към Жизел.

Свечерява се. Приятелките на Жизел идват да я вземат, за да си отидат в селото. Принцът остава сам със решението да продължи романтичното приключение с девойката.

Първо действие: Покраинините на селото. Вижда се къщата на Жизел и една малка колиба срещу нея, наета от принца, с цел да заблуди Жизел и близките ѝ, за да продължи започналото приключение. Постепенно, обаче, той се увлича искрено, желанието да се забавлява прераства в любов.

ЖИЗЕЛ

Балет в 2 действия и пролог

Музика Адолф Адам, по либрето на Сен Жорж, Теофил Готие и Корали. Постановка и либрето на пролога Асен Манолов — балетмайстор на Русенската опера. Музикално оформление на диригента В. Хинчев, декори — Лидия Иованеску и Елизабета Бенедек, костюми — Л. Иованеску, асистенти и репетитори на балета — Елизабета Ферети и Димо Врубел.

Лица:

ЖИЗЕЛ

БАТИЛДА — годеница на Алберт

БЕРТА — майка на Жизел

МИРТА — царица на вилите

АЛБЕРТ (Лонс) — принц

ГРАФ — баща на Алберт

ХИЛАРИОН — лесничей

ВИЛФРИД — оръженосец на Алберт

СТАРЕЦ

Почитатели на Бахус

Приятелки:

Па де сиз (танц на 6 девойки)

Па де троа

Па де катр

Приятелки на Жизел, селяни, селянки, благородници, придворни дами, ловджии, вили и др.

Концертмайстор: Хр. Дюлгеров

Зав. пост. част: Ем. Манов

Инспициент: Л. Хаджиева

Зав. шив. ателиета: И. Кисева, М. Колев

Зав. дърводелско ателие: Ст. Василев

Актьори:

ЕЛИЗАБЕТА ФЕРЕТИ — примабалерина на
Темншоарската опера

В. Кирова, К. Петкова

М. Минчева

Н. Абаджиева, Ст. Кондева

Димо Врубел

В. Алтуян

Тодор Тодоров

Д. Михов, Ас. Чакъров

Ото Малеев

Т. Иванов, Ст. Кондева

Т. Попова, В. Райкова, В. Иванова,
В. Атанасова, Ж. Ангелова, Ел. Чолакова

Т. Попова, В. Райкова, В. Иванова

Л. Кондева, В. Атанасова,
Ел. Чолакова, Ж. Ангелова

Корепетитор: Цв. Филипова

Худ. изпълнител: Н. Никифоров

Театър-майстор: Т. Тодоров

Зав. худ. осветление: Ц. Соколов

Тапицер: Д. Хвърчилков

Грим и фризури: В. Нанчев, Л. Дякова

Д. Врубел

Есен. Селяните се стягат за гроздобер. Между тях минава принц Алберт, който прикрива с плащ придворните си одежди и бързо влиза в колибата. След него, обаче, върви лесническият Хиларион, който гледа с подозрение на непознатия младеж. Преоблечен като селски момък принцът излиза заедно със своя оръженосец. Напразно той уговаря господаря си да не прелъстява младата селянка. Лекомисленият принц не е принципен да се отказва от удоволствията. Той заповядва на слугата си да го остави и почуква на вратата на Жизел. Девоицата излиза и започва да танцува. Танцът преминава в любовен дует. Жизел се съмнява дали Лоис (това е лъжливо-то му име) я обича. Тя откъсва една маргаритка и като къса листенцата ѝ гадае: „обича ме, не ме обича“. Според листенцата излиза, че не я обича. Жизел е отчаяна, но Алберт я утешава, като намира в друго цветче отговора „обича“. Радостни и двамата танцуват отново. Танцът им е прекъснат от Хиларион. Той предупреждава Жизел, че от тази любов нищо добро няма да излезе, че този младеж я мамии. Разгневен Алберт изгонва Хиларион и успокоява девоицата.

Идват селяни и танцуват с Жизел. Майката е разтревожена от палавостта на дъщеря си. Тя я моли да не танцува, болното ѝ сърце няма да издържи. А тези девоики, които умират толкова млади, се превръщат в зли духове — вилиси — които танцуват нощем върху гроба и увличат в своя смъртен хоровод всеки който мине от там. Но Жизел не се бои, тя е щастлива в любовта си към Алберт.

Чува се ловджийски рог. Алберт е разтревожен. Той се бои да не го познаят идващите ловци и помолва селяните да си разотидат. Всички излизат. Остава само Хиларион, той иска

да разбере, кой е този възлюблен на Жизел. Единственият начин е — да се промъкне в колибата, където се е преоблякъл Алберт. И той предпазливо се вмъква, незабелязан от никого.

Пристига ловджийската група — в нея са бащата на Алберт, годинната на Алберт, свитата им и ловци, които رہпатат д: отпочинават в селото. Посреща ги майката на Жизел и двете им приготвят закуски.

Жизел е изумена от разкошното облекло и украшения на Батилда и с любопитство я оглежда. Батилда харесва наивната селска дъщеря и иска да я заговори, да я запита — как живее, с какво запълва деня си. Жизел и отговаря, че помага на майка си у дома, ходи на лозе. — но нейната истинска страст — това са танците. И тя показва на Батилда как танцува. Трогната, Батилда ѝ подарява скъпоценна верижка, което и радва и смущава Жизел. . . Бащата на Алберт влиза да почине в дома на Жизел и нарежда на свитата си, когато тръгнат да му известят със ловджийския рог. Всички излизат.

От колибата на Алберт предпазливо се показва Хиларион. Той е направил изумително откритие. В ръцете му е тайната на Алберт — неговото графско оръжие и облекло. Той се заканва да стъмсти на непознатия младеж, който е завъртял главата на бедната девойка и скрива нещата, за да ги има под ръка, когато погрябва.

Завръщат се гроздоберачите и започва празнично веселие, в което участвуват Жизел и Алберт. Танцът им завършва с целувка. Хиларион не може да понесе това и обявява, че Алберт е измамник и лъжец. Жизел се надсмива над това „откритие“. Но Хиларион показва оръжието на Алберт пред изненаданите селяни на което е изкован фамилният му герб. Жизел, смазана от това откритие, се хвърля към Алберт за решителен отговор. Алберт я успокоява, че това е лъжа, че той е обича безгранично. Това е достатъчно за Жизел, която иска да вярва че е така. Но. . . Хиларион е решил да доведе работата до край и дава сигнал с ловджийския си рог. Пристига цялата съита с бащата на Алберт. Познали младият си господар, всички от свитата му се покланят. Последните надежди на Жизел са разбити. У нея като мълния проблисна съмнението, че Алберт я излъгал двойно, че Батилда е негова годинница и с ярост се хвърля срещу нея, а после към Алберт и иска отговор. Но напразно — Алберт мълчи, а Батилда е възмутена от претенциите на това селско момиченце. Жизел обезумяла, виждайки ножа на земята иска да се самоубие, но Алберт и взема ножа.

Съзнанието на Жизел се замъглява. Тя скъсва златната верижка, подарък от съперницата ѝ, с ридания се хвърля към майка си и пада безжизнена на земята.

Второ действие: Нощ. Вижда се пресният гроб на Жизел. Малката полянка край блатистия бряг е място където се събират ловците. Идва Хиларион, който измъчван от угризение

Н. Абаджиева

Т. Тодоров

на съвестта, оплаква на гроба на Жизел скъпата загуба. Бие полунощ. Дочува се странно шумолене, проблесват блатни светлини. Изплашени Хиларион и ловците избягват.

Луната осветява гробищата. Светлинен лъч пада върху появилата се из земята сянка. Това е царицата на вилисите — Мирта, която с танца си призовава другите вилиси. На сцената изплуват една след друга безплътните сенки на вилисите и се включват в танца.

По знак на Мирта всички заобикалят гроба на Жизел за да приемат новата си дружка. Из гроба се появява застинала-та фигура на Жизел. Стъпвайки машинално, тя се приближава към Мирта.

Дочува се шум от стъпки и всички изчезват. Пристига Алберт, придружен от оръженосеца си. Той търси гробът на Жизел. Напразно оръженосецът му го предупреждава, че по тия места има вилиси, които носят смърт на закъснелите пътници. Алберт е безразличен към всичко — той вижда гроба на Жизел и съкрушен се отпуска над него. Суеверният оръженосец избягва от страшното място. Изведнаж пред погледа на Алберт се появява Жизел. Невярвайки на очите си, той се устремява към нея, но видението изчезва, после пак се появява. Неспкойното въображение на Алберт заработва трескаво. Изведнаж той вижда многобройни видения, които преследват неговият враг — лесническият Хиларион. Хиларион се мята между редиците на виденията, които го обезсилват, след което го хвърлят в блатото и изчезват. Но ето те пак се връщат и този път се насочват към Алберт. Той се опитва да бяга, но напразно, виденията го заобикалят. Той ще бъде втората жертва, вторият виновник за смъртта на Жизел. Но в този миг из

гроба излиза Жизел. Простирайки ръце към него тя моли и Мирта да му прости, да бъде спасен, но жестоката царица на вилисите е безпощадна. Тогава Жизел притегля Алберт към гроба, кара го да се докосне до кръста от който вилисите се боят, но Мирта знае как да го откъсне от там. Тя кара Жизел да танцува, уверена, че Алберт няма да издържи. И действително, скръбно-лиричният танц на Жизел се превръща в драматичен дует в който Алберт танцува с последни сили. Вилисите започват своя страшен хоровод в който въвличат и Алберт. Той вижда, вече че е обречен на гибел, но... идва спасение. Четири отмерени удара отбелязват часът в който виденията губят своята сила и те изчезват.

Зазорява се. Жизел също губи сили. Алберт е в отчаяние — няма и тя ще изчезне. От далеч се чува ловджийски рог. Алберт иска да се опомни, но още не може да се освободи от страшните видения и преживелици — пред него е все още образът на изчезващата и гроба Жизел.

БЕЛЕЖКИ ЗА АВТОРИТЕ

ТЕОФИЛ ГОТИЕ (1811-1872) е виден френски поет и белетрист от групата на „Парнасците“. В първия период на творчеството си (1830-1840) е принадлежал към либералния романтизъм на В. Юго. Творчеството му от този период е ти-

пичен романтизъм с всичко „необикновено“, „чудовишно“ и „гигантското“. Поезията му („Албертус“, 1832, „Комедия на смъртта“, 1838) и романите („Мадмуазел де Мопен“, 1835 и „Фортунио“ 1838) са с чисто романтични сюжети, изпълнени с екзотика и демонични личности, подсладени с идеите на парижката „галантна бохема“. В тия произведения проличава пластичното изображение на предметите и пейзажите, характерно за по-късното творчество на поета, но не и за романтиците. Колкото повече се изостря кризата на либералния романтизъм, толкова Готие по-страстно защитава лозунга „изкуство за изкуство“ и предпочита формата пред съдържанието. Този период от творчеството му се проявява след разочарованието му (1848) от романтичното бохемско бунтарство. Като романтик Готие се е интересувал от отвлечени сюжети и особено му допада описаното от Хайне старинно предание за превръщане на девойки в самодиви, върху което изгражда сценарий за романтичния балет „Жизел“ съвместно с Сен Жорж и Корали, където доминира топлотата на светлия хуманизъм.

АДОЛФ ШАРЛ АДАМ е роден на 24. VI. 1803 год. в Париж в семейство на професор в Парижката консерватория. Музикалните способности на Адам се проявяват твърде рано и на 14 годишна възраст, той е вече в консерваторията, където учи композиция под ръководството на Боалдиьо. През 1848 год. той става вече професор в Парижката консерватория, като утвърден композитор. Написаната в 1829 год. едноактна опера „Пиер и Катерина“ донася известност на автора, а комичната му опера „Поцалъонът от Лонжюмо“ го прославя из целия свят. Изящната, прекрасна музика, лесно запомнящите се мелодии написани по народни мотиви, непосредственият хумор спечелват любовта на публиката. Следващите произведения на Адам особено оперите „Ако бях цар“ и „Нюрнбергската кукла“ (1852 г.) се ползват с голяма популярност. Адам е написал 53 опери, но истинска слава спечелва с балетите „Жизел“ и „Корсарът“, с които е свързано началото на историята на френския романтичен балет.

Адам умира на 53 год. възраст на 3. V. 1856 год.

ПЪРВИЯТ СЪСТАВ, КОИТО Е ИЗНЕСЪЛ
ПРЕМИЕРАТА НА „ЖИЗЕЛ“ В ПАРИЖ
НА 28 ЮНИ 1841 ГОДИНА

Л и ц а :

А к т ъ р и :

ЖИЗЕЛ	. . .	г-ца Шарлота Гризи
БАТИЛДА	. . .	г-ца Форстер
БЕРТА	. . .	г-ца Роланд
МИРТА	. . .	г-ца А. Дюмилетр
Две вили	. . .	г-ца С. Дюмилетр и г-ца Карре
АЛБЕРТ (ЛОИС)	. . .	г-н Петипа*)
ГРАФ	. . .	г-н Керло
ВИЛФРИД	. . .	г-н Корали
ХИЛАРИОН	. . .	г-н Симон
СТАРЕЦ	. . .	г-н Петит

Хореография: Жан Корали, Жюл Перо и Мариус Петипа

*) Люсиен Петипа — брат на знаменития
балетмайстор Мариус Петипа.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.

1911